

Posudek oponenta habilitační práce

FICO, Miroslav. *Základy trestnej zodpovednosti v procese unifikácie trestného práva medzivojnovej Československej republiky.*

Košice: ŠafárikPress, 2020, 169 s. ISBN 978-80-8152-840-8

JUDr. Miroslav Fico, PhD. předložil jako habilitační práci svou monografii, publikovanou v tomto roce v Košicích ve vydavatelství ŠafárikPress. V úvodu si na s. 5 vytýčil dva cíle, resp. „*okruhy cieľov*“: jednak charakteristiku meziválečných pokusů o unifikaci trestního práva hmotného, především přípravy unifikovaného trestního zákoníku, a jednak analýzu jednotlivých vybraných institutů tvořících základy trestní odpovědnosti, jak je chápala tehdejší platná právní úprava, aplikační praxe a jednotlivé návrhy unifikovaného trestního zákoníku.

Autor se při zpracování monografie opřel o rakouské a uherské právní předpisy, tedy především o recipovaný rakouský trestní zákoník z roku 1852, uherské trestněprávní předpisy na čele s trestním zákonem o zločinech a přečinech a trestním zákonem o přestupcích, dále o publikované návrhy unifikovaného zákoníku a archiválie vážící se k unifikačním pracím, o dobovou judikaturu i o znalost dobové a pozdější trestněprávní a historickoprávní literatury. Archiválie čerpal z fondů Národního archívu v Praze, konkrétně z fondů ministerstva spravedlnosti a tzv. ministerstva unifikací. Pokud jde o literární zázemí, lze konstatovat, že práce reflektuje významné práce slovenské a české provenience, vztahující se k platné dobové právní úpravě, i všechny relevantní české a slovenské tituly věnované problematice unifikace trestního práva v první Československé republice. Jen na okraj (neboť zahraniční publikace k této problematice moc nového nepřinášejí) připomínám, že o recepci rakouského práva v Československu psal například také Helmut Slapnicka (*Österreichs Recht Außerhalb Österreichs: Der Untergang des österreichischen Rechtsraums*. Wien: Verlag für Geschichte und Politik, 1973). Článek o unifikačních snahách publikoval na stránkách časopisu *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* v roce 1935 žatecký soudce Max Lorenz (*Zur Reform des tschechoslowakischen Strafgesetzes*). Zejména však již dříve – v první polovině třicátých let – o německy psané literatuře k československému trestnímu právu polemizovali na stránkách tohoto časopisu berlínský ministerský úředník Karl Doerner a profesor pražské německé právnické fakulty Edgar M. Foltin.

Obvyklá pasáž kvalifikačních prací věnovaná metodám, které autor použil při zpracování zvolené materie, v práci absentuje. To však rozhodně nepovažuji za nedostatek práce, protože zvolené metody zkoumání plynou z autorova výzkumného záměru a zejména u habilitační práce, tedy práce zkušeného autora, je již nepovažuji za potřebné výslovně zmiňovat. Autor dobře ví, jaké možnosti mu právněhistorické zkoumání dává, a konkrétní postupy volí adekvátně předmětu svého zájmu.

Kolega Fico svou práci rozčlenil v souladu s vytčenými cíli na dvě části, doplněné stručným úvodem a neméně stručným závěrem (ten přece jen mohl být obsáhlejší a habilitant v něm mohl vytknout společné rysy, charakterizující přístup autorů unifikačních osnov k upravovaným a autorem zkoumaným institutům). V první části („*Pokusy o unifikáciu trestného práva hmotného*“) postupoval chronologicky, když nejdříve popsal výchozí stav, tedy rakouskou a uherskou úpravu trestního práva, jak byla recipována čl. 2 zákona č.

11/1918 Sb., tedy recepčního zákona, charakterizoval organizační zázemí recepčního snažení československých úřadů a postupně charakterizoval jeho tři dílčí výstupy: osnovu všeobecné části trestního zákona z roku 1921, tzv. profesorskou osnovu z roku 1926 a ministerskou osnovu z roku 1937. Druhá část („*Základy trestnej zodpovednosti*“) je členěná věcně podle jednotlivých institutů vážících se k základům trestní odpovědnosti. Chronologické rozvržení se tu přesouvá o úroveň nebo dvě níže, do struktury dílčích partií, na něž se tato část člení. Jednotlivé instituty tu totiž autor charakterizuje v jejich recipované podobě (zpravidla začíná rakouskou úpravou, ale u vývojových stadií trestného činu uherskou (s. 109 a násl.), v aplikační praxi československých soudů (v zásadě, judikatura chybí u kapitoly pojednávající o zavinění; s. 99 a násl.) a pak v jednotlivých unifikačních návrzích. Z toho je zřejmé, že rozvržení materie je logické a přehledné. Přesto práce ve své druhé části nepůsobí úplně jako kompaktní celek. Na vině je pravidelné opakování stručné informace o průběhu unifikačních prací v jednotlivých dílčích kapitolkách. Tato část proto spíše jako jednotný text navazující na první část působí jako mechanické seřazení dříve samostatných textů. Časté opakování prakticky totožných formulací, resp. zcela totožné informace, navíc čtenáře ruší.

Úkolem oponenta je hodnotit, co bylo napsáno, nikoliv spekulovat, co ještě napsáno být mohlo. Už jednou jsem tuto zásadu porušil, když jsem doporučoval širší *Závěr*, a zpronevěřím se jí ještě jednou, protože se to přímo nabízí. Jelikož tím vlastně překračuji svoji kompetenci, předchozí i následující připomínku k tomu, co by autor měl ještě doplnit, konstatuji ne jako výtky, ale jako impuls k dalšímu bádání a k logickému završení výzkumu k tomuto tématu. Autor psal o procesu unifikace a soustředil se na první republiku, po jejímž rozpadu se unifikační proces logicky přetřhl. Nicméně nakonec byl v roce 1950, i když v jiné politické konstelaci a v měnícím se právním prostředí, přece jen završen jednotnou kodifikací. To jednoznačně volá po zkoumání, co z navrhovaných prvorepublikových řešení se do unifikovaného zákona dostalo a co nikoliv, a proč se tak stalo.

Vraťme se však k napsanému. Autor historický vývoj v první části a jednotlivé instituty v druhé části zkoumal pečlivě. Obsahově k jeho výběru relevantních skutečností a jejich interpretaci nemám zásadnější výhrady. Z jednotlivostí však musím upozornit na některé nepřesnosti, zpravidla plynoucí nikoliv z věcného omylu, ale ze špatné stylizace:

s. 11: „*Hlavným dôvodom boli však samotné ustanovenia uhorského trestného práva a trestného zákona.*“ Cožpak trestní zákon nepatří do trestního práva?

s. 19: „*Bližšiu príslušnosť, ako aj úpravu jeho organizácie mala podľa § 2 upraviť Ministerská rada. Vykonanie tohto zákona sa ukladalo vláde.*“ Autor tu sice správně parafrázuje dobový předpis, ale v mnoha čtenářích jistě vzbudí dojem, že ministerská rada a vláda byly dva různé orgány.

s. 23: „*Unifikačné práce teda nerealizovalo ... iba unifikačné ministerstvo, ale boli realizované takmer všetkými existujúcimi ministerstvami.*“ Ano, ale jednoznačně v tomto procesu dominovala ministerstva spravedlnosti a vnitra (v případě judiciálních oborů pak první uvedené, tedy ministerstvo spravedlnosti), což by jistě bylo dobré v textu výslovně uvést.

s. 45: V několika po sobě následujících větách je výslovně jako podmět uveden „*prof. Milota*“ (po prvním použití se nabízelo podmět zamlčet, takto působí text těžkopádně).

s. 52: „*Rýchlosť konania, ktorú ... realizovalo ministerstvo ...*“ Cožpak se rychlost realizuje?

s. 57: „*Unifikácia trestného práva procesného mala byť podľa realizovaná skôr.*“ Tato neúplná věta asi v textu zůstala omylem, protože je nejen neúplná, ale také obsahuje stejnou informaci jako věta předchozí.

s. 65: „*Tento návrh trestného zákona vychádzal z všeobecnej osnovy trestného zákona vypracovanej v roku 1921.*“ Osnova nebyla všeobecná, ale obsahovala návrh všeobecnej časti trestného práva hmotného.

s. 99: „*Všetky ostatné otázky sú závislé na tomto probléme a očakávajú od jeho vyriešenia svoje ovplyvnenie.*“ Rozumím, ale „*otázky ... očakávajú ovplyvnenie*“?

s. 111: Vidím rozpor medzi krátce po sobě jdoucími konstatováními. Nejdříve autor píše: „*Profesor Prušák tak například uznával predmetnú problematickosť určenia rozdielov medzi prípravou a pokusom.*“ Pak pokračuje: „*Poznávanie pojmových znakov, ktoré rozlišujú pokus od prípravy a ktoré v konečnom dôsledku poukazujú na formálne rozdiely, považoval za spôsobilé (v predmetnej otázke) na poukázanie rozdielov medzi nimi.*“ Takže: bylo jejich rozlišení problematické, nebo existovaly pojmové znaky, které je umožňovaly rozlišit?

s. 114: Určitě se jednalo o odstranění věci „*z miestnosti dovtedajšieho páchatela*“?

s. 117: „*... názory, ktoré 'správnosť' stanoviska (rakúskeho) trestného práva považujú za 'sporné'.*“ Ta „*správnosť*“ ve větě přebývá. Přeformulovat by bylo třeba i poslední celou větu na této stránce.

Přes tyto drobné připomínky práce JUDr. M. Fica, PhD. nesporně přispívá k lepšímu poznání a objektivnímu posouzení právního myšlení první poloviny minulého století, jak se promítalo do právní praxe a do osnov unifikovaného československého trestního zákoníku a je přesvědčivým dokladem autorovy vědecké erudice.

Doporučuji proto, aby se předložená práce JUDr. Miroslava Fica, PhD. stala podkladem pro habilitační řízení a

udělení vědecko-pedagogické hodnosti docent.

Pro rozpravu:

Jak se autor dívá na odlišné koncepce, o něž se (v zásadě) opíraly osnovy z let 1926 a 1937, tedy na pozitivistickou a klasickou školu. V čem vidí jejich klady a zápory a kterou koncepci považuje za vhodnější pro trestněprávní praxi?

V Brně, 09. 08. 2020

Ladislav Vojáček